

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.15 (3183) ●

● ЧАЦВЕР, 29 КРАСАВІКА, 2010

ТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭР’ЭТ-САЙТЭ: WWW.GOLAS.BY

**Пад знакам
пераемнасці**
“Голасу Радзімы” —
55 гадоў **Стар. 2**

**Знічкі
Айчыны**
Стар. 3

**“Шэўрале”
для паэта**
Дзяржаўны літаратурны
музей Янкі Купалы
прэзентаваў унікальны
экспанат **Стар. 4**

Скарбы сівой даўніны

Пошукі каштоўнасцяў гомельскага палаца працягваюцца

Віктар Корбут

Палац Паскевічаў і Румянцавых у Гомелі, здаецца, найлепш захаваная старасвецкая рэзідэнцыя. Гледзячы на яе выявы мінулых стагоддзяў і нашага часу, бываючы ў залах, немагчыма, бадай, уявіць, што тут пакінулі свой след рэвалюцыі і войны. У адрозненне ад славутага нясвіжскага замка Радзівілаў, які паўстагоддзя быў санаторыем, гомельскі палац з 1919 года з’яўляўся дзяржаўным музеем. Аднак гэты статус не выратаваў скарбніцу мастацтва ад відавочных страт. Большасць каштоўнасцей расцярушаны па свеце, і супрацоўнікі музея яшчэ доўга будуць шукаць іх сляды. Пра тое, што збераглося і яшчэ можа быць знойдзена, мы пагаварылі з Уладзімірам Літвінавым, вядучым навуковым супрацоўнікам дзяржаўнай гісторыка-культурнай установы “Гомельскі палацава-паркавы ансамбль”.

— **Чым адметны гомельскі палац сярод іншых помнікаў гэткага кшталту?**

— У 1912 годзе гомельскі маёнтак Паскевічаў наведваў вядомы расійскі мастацтвазнаўца і мастак Г.К.Лукомскі, які назваў палац «скарбніцай мастацтва». Даследчык нічога не перабольшыў у сваёй ацэнцы. Палац у часы Паскевічаў уяўляў з сябе не толькі выдатнае архітэктурнае збудаванне, але і ўнікальнае сховішча найбагацейшых калекцый прадметаў даўніны і твораў мастацтва. Яго інтэр’еры ўпрыгожвалі жывапісныя палотны і скульптуры вядомых рускіх і замежных майстроў, калекцыі мастацкага шкла з Англіі і Багеміі (рэгіён сучаснай Чэхіі), фарфору з Германіі, Англіі, Расіі і Кітая,

Новыя набыткі палаца зацікавілі дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова

бронзавых гадзіннікаў і кандэлябраў з Францыі, дываноў і габеленаў з Ірана, Турцыі, Бухары (цяпер тэрыторыя Узбекістана) і Германіі, мэбля і прадметы аздаблення памяшкання работы італьянскіх, французскіх, аўстрыйскіх, нямецкіх і ўсходніх майстроў. У прасторных залах для агляду гасцей былі выстаўлены таксама багацейшыя калекцыі манет і медалёў, рускіх і замежных узнагарод, ваенных рэліквій і многае іншае. На трэцім паверсе палацавай вежы размяшчалася вялізная бібліятэка, якая налічвала ў пачатку XX стагоддзя больш за 20 тысяч тамоў і ўключала рэдкія рукапісы

і кнігі XVI–XIX стагоддзяў.

— **Калі я быў у вежы, экскурсаводы казалі, што яна, бадай, адзіны з корпусавых палацаў, які адлюстроўвае інтэр’ер часоў Паскевічаў у найбольш поўным выглядзе. Дзе падзелася ўсё іншае?**

— Пасля рэвалюцыі 1917 года маёнтак Паскевічаў быў нацыяналізаваны, а каштоўнасці ў 1919 годзе перайшлі да Гомельскага мастацка-гістарычнага музея імя А.В.Луначарскага. На жаль, вялікую шкоду палацу нанёс пажар 1919 года, звязаны з падзеямі антысавецкага Стракапытаўскага мецяжу. Значная частка выратаваных з агню скарбаў (пераважна

вырабы са срэбра і золата) была вывезена ў Маскву. У 1920-я гады больш за 800 прадметаў мясцовае начальства «размеркавала» паміж губернскім выканкамам, культурна-асветніцкімі ўстановамі пры Доме Чырвонай Арміі, фабрыцы «Везувій», кінатэатрам імя М.І.Калініна і іншымі. Пры гэтым, разам з прадметамі, якія спатрэбіліся для аздаблення інтэр’ераў кабінетаў, канфіскаваліся і такія рэчы, як, напрыклад, медальёны з камямі, мініяцюрныя партрэты цароў, сярэбраныя кішэнны гадзіннік Ф.І.Паскевіча, сталовы посуд. → **Стар. 2**

ВЕСТКИ

Сустрэча добрых сяброў

Яўген Піменаў

Беларусы Масквы адзначылі 10-я ўгодкі сваёй суполкі

Урачысты вечар з нагоды юбілею беларускай рэгіянальнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Масквы” прайшоў у Маскоўскім доме нацыянальнасцяў. Вітаючы ўдзельнікаў свята, старшыня рады аўтаноміі Сяргей Кандыбовіч падкрэсліў, што галоўны кірунак дзейнасці арганізацыі – умацаванне дружбы паміж народамі. Гэтым прынцыпам ён заклікаў кіравацца і тых, хто сабраўся ў зале, каб правесці сапраўдную сустрэчу сяброў.

На ўрачыстасць прыйшлі тыя, хто стаяў ля вытокаў суполкі, а таксама яе актывісты, прадстаўнікі іншых дыяспар, федэральных і маскоўскіх органаў улады. Усе яны дзяліліся ўспамінамі, згадвалі пра самыя цікавыя імпрэзы па пашырэнні беларускай культуры, традыцый, праведзеныя за мінулыя 10 гадоў. А гаварыць было пра што: прайшлі дзесяткі выстаў, фэстаў, канцэртаў, дні беларускай паэзіі... Удзельнікі вечара ўшанавалі і памяць аднаго з самых актыўных стваральнікаў аўтаноміі, яе першага кіраўніка Мікалая Шлягу, якога не стала ў 2005 годзе.

За ўспамінамі быў канцэрт. На сцэне хораша выступалі калектывы мастацкай самадзейнасці, створаныя пры “Беларусах Масквы”: этнаграфічны ансамбль “Кірмаш”, дзіцячы фальклорны гурт “Дубравушка”. А ў канцы вечара ўсіх частавалі стравамі беларускай нацыянальнай кухні.

Цяпер у Маскве пражываюць прадстаўнікі больш чым 150 нацый і народнасцяў. Беларуская дыяспара з’яўляецца адной з самых шматлікіх, яна налічае звыш 50 тысяч чалавек.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Новыя строі для “Аса”

Артысты папулярнага ансамбля з Беластоцчыны збіраюцца паказаць сваё майстэрства ў Беларусі

Іван Ждановіч

Як наладзіць узаемавыгадныя кантакты дыяспары з Радзімай? Можна распытаць пра тое ў гэтых моцных мужчын, нашых супляменнікаў, беларусаў. Яны мастакі не толькі ў спевах ды музыцы, але і ў справах аховы грамадскага парадку: працуюць

у прыватным “бюро охроны”. “Спевы, музыка — наша вялікае хобі па суботах і нядзелях, — усміхаецца адзін з “асаў”, Юрка Юровец. — Кіруе гуртом “Ас” Славамір Трафімюк. Сам гурт даўно вядомы”. Куды запросіць артыстаў — там і выступаюць. У спевах Юрка не пачатковец: да “Аса” ён “больш за 20 гадоў

спяваў у хоры ў Беластоку, на вуліцы Ліповай”.

У Мінск артысты “Аса” прыязджалі выбраць сцэнічныя строі. “Вочы разбегліся ад фасонаў, узораў... Столькі ўсяго прыгожага! Выбралі касцюмы, што спадабаліся, заказалі чатыры камплекты”, — узрушана расказвалі яны на сустрэчы з

Леанідам Гулякам, Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцяў. Леанід Паўлавіч распытаў гасцей пра планы, гаварыў пра жыццё прадстаўнікоў іншых этнасаў у Беларусі. “Калі згодны — зробім канцэрт праз Дамы палякаў у Беларусі, якіх цяпер шаснаццаць, — разважаў Л.Гуляка. — І з дамамі культу-

ры можна дамовіцца, падключыўшы Міністэрства культуры. Думаю, ваш руска-беларуска-польскі рэпертуар вельмі хораша “ляжа” на любую пляцоўку, залу на 150-200 чалавек”. Заадно вы, казаў, на свае вочы пабачыце, як жывуць палякі ў Беларусі, якіх тут нямала: каля 400 тысяч. → **Стар. 2**

Скарбы сівой даўніны

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

— Няўжо ўсё гэта рабілася на законных падставах, а музейныя супрацоўнікі аддавалі скарбы палаца ў іншыя ўстановы добраахвотна?

— Кіраўніцтва музея ў асобе яго першага дырэктара І.А.Маневіча спрабавала супрацьстаяць фактычнаму разбарванню бяспечных рэліквій, але ... На змену няўступліваму дырэктару прыйшоў іншы, а "ўцечкі" прадметаў з палаца не прыпыніліся. Рэчы па-ранейшаму забіралі сабе губернска аддзел народнай адукацыі, Дом працоўнага селяніна, Антыкварны экспертны фонд, Фонд дапамогі галадаючым.

— Мяркуючы па назвах апошніх арганізацый, некаторыя прадметы вывозіліся і за мяжу СССР. Калі ж спынілася гэткае своеасаблівае "размеркаванне" каштоўнасцей?

— У 1939 годзе ў Мінску адкрылася Дзяржаўная карцінная галерэя БССР. Нямаю твораў выяўленчага мастацтва (карціны, скульптуры) было перададзена туды. І разам з тым вядома, што больш за паўсотні рэдкіх прадметаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва было "ўзята" ці нават «рэквізавана» ў Маскву.

— Вядома, што мінская карцінная галерэя моцна пацярпела ў вайну. А якая доля напаткала гомельскі палац?

— Нягледзячы на тое, што, па сведчаннях відавочцаў, эвакуацыя большай часткі экспанатаў праходзіла арганізавана, вывезена было не ўсё. Лёс таго,

Сваё майстэрства на выставе ў палацы Румянцавых-Паскевічаў дэманструе ганчар Павел Гвоздзеў

што засталася ў Гомелі, нам невядома, але і лёс таго, што ўдалося з горада адправіць, аказаўся трагічным. Месцам эвакуацыі музейных каштоўнасцей быў вызначаны спачатку Сталінград, затым Урупінск і Камышын. Пытанне аб тым, як маглі калекцыі захавацца ў амаль сцёртым з твару зямлі Сталінградзе, не патрабуе адказу. Самым яркім сведчаннем з'яўляецца той факт, што з 7 540 прадметаў, якія лічыліся ў фондах музея да вайны, у Гомель пасля яе заканчэння вярнулася

крыху больш за 300.

— **Нямнога. Як з таго, што засталася, удалося стварыць паўнацэнную экспазіцыю?**

— У свецкі час палац займаў Палац піянераў і музей. Затым, у 2003–2006 гады, практычна ўсе рэчы, звязаныя з сям'ёй Паскевічаў, творы мастацтва з дарэвалюцыйных збораў, занялі свае месцы ў мемарыяльных і інтэр'ерных экспазіцыях, якія ствараліся ў палацы пасля заканчэння ў ім рамонтна-рэстаўрацыйных работ. Не было мэблі, якая знаходзілася

ў памяшканнях будынка да 1917 года, таму ў антыкварных крамах і ў прыватных асоб набываліся прадметы, якія тыпалагічна, стылістычна і храналагічна адпавядалі б духу палаца.

— **Спадар Уладзімір, ці рабіліся захады дзеля пошуку прадметаў, што зніклі ў 1941 годзе?**

— Рабіліся, працягваюцца і цяпер. На жаль, запыты ў маскоўскі Дзяржаўны гістарычны музей і Валгаградскі абласны краязнаўчы музей вынікаў не

прывеслі. А кантакты з музеямі нашай краіны далі плён. Так, была зроблена копія карціны М.Залескага "Палац Паскевічаў у Гомелі", якая знаходзілася ў гомельскім палацы, згодна з вопісам, яшчэ ў дарэвалюцыйны перыяд, але цяпер захоўваецца ў мінскім Нацыянальным гістарычным музеі. З Нацыянальнага мастацкага музея нам перададзены ў дэпазіт (часовае захоўванне) і экспануюцца тры жывапісныя палатны XIX стагоддзя і бюст імператрыцы Аляксандры Фёдарыны работы скульптара Рауха, які знаходзіўся раней у гомельскім палацы.

— **А ў антыкварных крамах "усплывалі" рэчы з палаца?**

— Яшчэ ў пасляваенныя гады ў жыхароў Гомеля былі закуплены некалькі прадметаў мэблі, якія маглі мець палацавае паходжанне. У 2008 годзе ўдалося набыць ювелірныя вырабы, якія маглі належаць апошняй гомельскай княгіні — Ірыне Іванаўне Паскевіч. Згадаю шматлікія паданні аб падарунках, якія атрымлівалі работнікі маёнтка Паскевічаў ад іх уладальнікаў, а значыць, ёсць надзея, што ў жыхароў нашага горада яшчэ могуць захоўвацца прадметы, звязаныя з палацам. Я звяртаюся да гамяльчан, беларусаў у Маскве, Валгаградзе з просьбай аказаць дапамогу ў пошуку прадметаў, якія звязаны сваім паходжаннем з палацам Паскевічаў. Мы будзем рады любой інфармацыі і гатовы набыць або прыняць у дар рэчы, якія маюць вялікае значэнне для Гомеля і ўсёй нашай краіны.

Новыя строі для "Аса"

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Адам Снарскі, Мечыслаў Сайда, Юрка Юровец пагадзіліся на гастрольны тур адрозу: "Ахвотна прадставім у Беларусі тэя песні, якія пем у нашай старане". А потым дадалі: трэба ж аддзячыць землякам за шыкоўны падарунак!

Супрацоўнік апарата Упаўнаважанага Аляксандр Сасновіч удакладняе, што прыгожыя строі пры падтрымцы гэтай устаноў атрымалі і іншыя беларускія калектывы з Польшчы: "Маланка", "Крыніца", "Вясна", "Сямейнае трыо", "Чыжывяне", "Прымакі", "Распяваны гарадок", дзіцячыя і юнацкія ансамблі навучальных устаноў з гарадоў Гайнаўкі і Бельска Падляскага.. А "вачам разбегчыся" ў гасцей было ад чаго: фірма "Эладэ", дзе выконваецца заказ для "Аса", — лепшае прадпрыемства падобнага профілю. Там адметныя дызайнеры і майстры, значныя партыі сцэнічных касцюмаў

"ад Эладэ" — ручная работа высокай якасці.

"Гэта добрая рыса беларусаў: не адкладваць справу на потым, — разважае кіраўнік Культурнага цэнтра Беларусі ў Польшчы Аляксандр Карачун, які арганізаваў "рабочы візіт" "Аса" ў Мінск. — На ліпень-жнівень выпадае шмат цікавых імпрэз, сёлета ў Гродне пройдзе і штогадовы фестываль "Артыстычныя сустрэчы "Гродна—Беласток". У ім, дарэчы, паўдзельнічаюць і польскія калектывы з нашай краіны, яны працуюць у цесным кантакце з Саюзам палякаў Беларусі. І для артыстаў "Аса" новыя строі вельмі дарэчы. Я рады, што такі беларускі па змесце, па творчасці калектыву стане ўрэшце нашым па абліччы".

Аляксандр Карачун ведае гурт з 2000 года, не раз бачыў яго на розных беларускіх святах, конкурсах, фестывалях. Публіка цёпла прымае песні артыстаў, іх эстрадна-фальклорныя апараты, у якіх душэўна

гучаць клавійныя, гармонік. На сёння, лічыць А.Карачун, гэта адзін з папулярнейшых беларускіх гуртоў у Польшчы. І калі артысты вырашылі падкрэсліць свой беларускі каларыт на сцэне, то Культурны цэнтр звярнуўся з адпаведнай просьбай да

Артысты ансамбля "Ас" гатовы выступіць у Беларусі

Упаўнаважанага. Былі выдзелены сродкі, і вось "Ас" чакае адны з лепшых сцэнічных касцюмаў на Беласточчыне.

Увогуле, расказаў А.Карачун, беларусы Польшчы актыўныя ў мастацкай творчасці. Скажам, летась толь-

кі ў адборачных турах фестывалю-конкурсу "Беларуская песня" ў Беластоцкім, Сакульскім рэгіёнах, у Гайнаўцы і Бельску-Падляскім ды іншых мястэчках было каля 80 гуртоў, на галаканцэрт выйшла каля 30. "Гэта сучасная, жывая форма папулярызма

ці ў адборачных турах фестывалю-конкурсу "Беларуская песня" ў Беластоцкім, Сакульскім рэгіёнах, у Гайнаўцы і Бельску-Падляскім ды іншых мястэчках было каля 80 гуртоў, на галаканцэрт выйшла каля 30. "Гэта сучасная, жывая форма папулярызма

ідзе пасля "ініцыятывы знізу". Праўда, згадаў А.Карачун, выключэнне зрабілі для прыгожага вакальнага калектыву. Яго ўтварылі настаўніцы і выхавальніцы дзіцячага садка №14 Беластока, у якім дзетак навучаюць і беларускай мове. Як энтузіястам не дапамагчы! І зноў на дапамогу прыйшоў апарат Упаўнаважанага: у бліжэйшы час жанчыны таксама выбяруць сцэнічныя касцюмы на свой густ.

Пасля сустрэч у Мінску намячаецца яшчэ адна цікавая справа: мастакі "Эладэ" ужо ладзяць выставу гістарычнага беларускага касцюма, якую сумесна з Культурным цэнтрам Беларусі плануецца прэзентаваць у Беластоку. Дарэчы, выставачныя праекты Цэнтра — адзін з цікавых кірункаў яго работы. Гэтай вясной прайшла фотавыстава Андрэя Гарбацкага, прафесара, доктара гістарычных навук з Брэста, які да таго ж чытае лекцыі ў Беластоцкім універсітэце.

ЮБЛЕЙ

Пад знакам пераемнасці

"Голасу Радзімы" — 55 гадоў

Пра што гаворыць салідная лічба 3183? Парадкавы нумар газеты "Голас Радзімы" — ад самага яе нараджэння ў красавіку 1955-га, — гэта знак пераемнасці традыцый. Выданне заўсёды было з тымі, хто воляй лёсу аказаўся за межамі Бацькаўшчыны. Прычым не проста даносіла ім неабходную інфармацыю, а спрыяла наладжванню, умацванню разнастайных кантактаў паміж людзьмі.

І цяпер "Голас Радзімы" чытаць па ўсім свеце. Газета садзейнічае культурнаму дыялогу з беларускай дыяспарай, інфармуе суайчыннікаў пра падзеі ў Беларусі. Гісторыя, традыцыі народа, нацыянальна-культурнае жыццё беларусаў замежжа — таксама нашы тэмы. Пашыраецца кола наведвальнікаў сайта www.golas.by ў Інтэрнэце, з электронным архівам выдання за апошнія гады. Дарэчы, не верце выказванню, быццам газета жыве адзін дзень. Неяк наш чытач з Аргенціны папрасіў знайсці нарыс пра яго, апублікаваны амаль 20 гадоў таму. І мы знайшлі той нумар у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Дарэчы, увесь архіў газеты там ёсць і ў лічбавым фармаце.

Знічкі Айчыны

Неяк у чарговы раз завіталі мы ў Стаўбцы з пісьменнікам, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Алесем Марціновічам. Ён — госьць тут невыпадковы. І не толькі таму, што не аднойчы ў сваёй творчасці як краязнаўца, літаратуразнаўца, літаратурны крытык звяртаўся да творчасці Якуба Коласа ды іншых пісьменнікаў, каго выпеставала Стаўбцоўская зямля. Алесь Марціновіч — дасведчаны шукальнік біяграфій ураджэнцаў у тым ліку і Стаўбцоўскага краю ва ўсім свеце. Тады зайшла гаворка і пра вядомага грамадскага, палітычнага дзеяча Ізраіля Залмана Шазара, які быў, між іншым, трэцім па ліку прэзідэнтам Ізраіля.

Алесь Карлюкевіч

— А ўвогуле, — зазначыў Алесь Андрэевіч, — можна было б спакойна рыхтаваць грунтоўную кнігу “Ураджэнцы Стаўбцоўшчыны ў далёкім і блізім замежжы”...

І, канешне ж, я не мог не пагадацца з пісьменнікам... Праўда, удакладніў, што сям’я Залмана пераехала ў Стаўбцы, калі хлопчыку было ўжо тры гады. А дагэтуль будучы прэзідэнт Ізраіля жыў у Міры, што ў Карэліцкім раёне. Не так ужо далёка ад Стаўбцоў. І ў новым для яго мястэчку Залман пражыў 11 гадоў.

У дачыненні да Стаўбцоў не часта ўзгадваюць гісторыка, публіцыста, кандыдата гістарычных навук Клаўдзію Аляксандраўну Астравухаву (нарадзілася ў Стаўбцах у 1894 годзе). Вучылася ў народнай школе. У 1910 годзе пераехала ў Рязань. З 1920 года працавала ў ЦК РКП (б) у Маскве. Была рэдактарам шэрагу тамоў твораў У. Леніна. Адна з аўтараў кароткай біяграфіі правядыра пралетарыяту. Памерла ў Маскве 24 жніўня 1978 года.

Стаўбцы. Могілка

Стаўбцы. Рыначная плошча

Стаўбцы. Вуліца Пілсудскага

Стаўбцы. Вакзал

Стаўбцы. Касцёл

Стаўбцы. Царква

Стаўбцы — радзіма генерал-лейтэнанта Барыса Канстанцінавіча Ждановіча (нарадзіўся 6 жніўня 1933 года). Прайшоў шлях ад курсанта ваеннага вучылішча да намесніка начальніка войск проціпаветранай абароны Сухапутных войск СССР. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі (двойчы — у 1972 і 1987 гадах), ордэнамі “За службу Радзіме ва Узброеных сілах СССР” 3-й ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, многімі медаламі.

...Варта ўзгадаць і ўраджэнку недалёкіх ад Стаўбцоў Рубяжэвічаў, якія і цяпер славяцца сваёй фітааптэкай, Сару Фіш. Яна жыла і загінула ў гэта ў Рубяжэвічах у час Вялікай Айчынай вайны. А пасля сябе пакінула поўны болю і трывогі, пакут і нянавісці да фашызму дзённік. Запісы ў ім наша зямлячка вяла, пачынаючы з 1935 года. Апошнія пазнакі датаваны 1942 годам... Дарэчы, упершыню дзённік быў надрукаваны на англійскай мове ў 2004 годзе. Цяпер жа ў Рубяжэвічах ствараецца музей гісторыі Халакоста. Святая справа!..

Калі ўжо зайшла размова не толькі пра Стаўбцы, а і пра ўраджэнцаў суседніх паселішчаў, то нельга не згадаць Ігара Уладзіміравіча Гаўрылава, які нарадзіўся ў Рубяжэвічах 17 мая 1928 года. У 1952 годзе наш зямляк закончыў Вільнюскі ўніверсітэт. Некаторы час працаваў настаўнікам матэматыкі сярэдняй школы. З 1954 года — супрацоўнік Галоўнай астранамічнай абсерваторыі

Акадэміі навук Украінскай ССР. З 1976 года — загадчык аддзела фатаграфічнай астрометрыі ў гэтай жа абсерваторыі. Пад кіраўніцтвам Ігара Уладзіміравіча і пры яго непасрэдным удзеле былі складзены першыя ў СССР селенадзечныя каталогі кропак бачных бакоў Месяца. Менавіта гэта паспрыяла больш дэталёваму вывучэнню Месяца з дапамогай касмічных апаратаў і картаграфаванню яго паверхні. Ва ўсім астранамічным свеце ведаюць манаграфію І. Гаўрылава “Фігура і памеры Месяца па астранамічных назіраннях” (1969). У апошнія гады жыцця наш зямляк шмат працаваў над праблемамі фатаграфічнай астрометрыі. Памёр Ігар Уладзіміравіч 19 кастрычніка 1982 года.

Ёсць у адным з куточкаў Стаўбцоўшчыны невялікая вёска Любкаўшчына. Цёплая, сімпатычная назва ў паселішча, дзе 28 жніўня 1940 года нарадзіўся вядомы краязнаўца Аляксандр Адамавіч Ярашэвіч. А школу даследчык гісторыі роднага краю закончыў у Мікалаеўшчыне. Праўда, у Беларускім дзяржаўным універсітэце вучыўся на фізічным факультэце. Пасля доўгі час працаваў у Інстытуце ядзернай фізікі. Ды гэта не перашкодзіла развіць у сабе захапленне краязнаўствам, гісторыяй матэрыяльнай культуры Беларусі. У 1979–2003 гады Аляксандр Адамавіч працуе навуковым супрацоўнікам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору і фактычна выконвае

Стаўбцы. Рыначная плошча

абавязкі галоўнага захавальніка Музея старажытнабеларускай культуры ІМЭФ. Пачынае часта друкавацца ў гісторыка-краязнаўчым часопісе “Помнікі гісторыі і культуры Беларусі”, становіцца адным з аўтараў альбома “Музей старажытнабеларускай культуры” (2004). Шмат піша для беларускіх энцыклапедычных выданняў. І абараняе дысертацыю па мастацтвазнаўстве. Дзякуючы росшукам, публіцыстычнаму запалу Аляксандра Ярашэвіча выключна багатай на фатаграфічны матэрыял і грунтоўнай з усіх пунктаў гледжання атрымалася гісторыка-дакументальная хроніка Стаўбцоўскага раёна “Памяць”.

З Мікалаеўшчыны родам — і Дзмітрый Дземідовіч (нарадзіўся 24 сакавіка 1947 года), паэт, аўтар многіх вершаваных кніг — “Самі...”, “Прызнанне”, паэмы “Вялікая гульня”, дзе праз шырокае эпічнае палатно падаў гісторыю нашай краіны на працягу амаль усяго дваццатага стагоддзя.

...Пакідаючы Стаўбцы, мы з пісьменнікам Алесем Марціновічам яшчэ раз узгадалі Залмана Шазара.

— Сапраўднае яго прозвішча — Рубашоў, — заўважыў Алесь Андрэевіч. — Між іншым, шмат выступаў у друку. Выдаў некалькі паэтычных кніг. Перакладаў з нямецкай і англійскай моў на рускую, іўрыт і ідзіш. А кнігу публіцыстычных эсэ “Ранішнія зоркі” прысвяціў свайму беларускаму маленству, дзяцінству...

Уважлівы да лёсаў ізраільцянаў, якія нарадзіліся ў Беларусі, даследчык Захар Гельман ужо пісаў пра тое, што існуе і рускі тэкст кнігі. Мо з часам успаміны ўраджэнца Беларусі надрукуюць і ў Мінску?.. І тады ў бібліятэку гісторыка-краязнаўчых памятак пра родную нашу Беларусь дадасца яшчэ адна вартая ўвагі крыніца.

© В поісках
утрачэннага

Паштоўкі
з калекцыі
Уладзіміра
Ліхадзедава

“Шэўрале” для паэта

Дзяржаўны літаратурны музей
Янкі Купалы прэзентаваў
унікальны экспанат

Людміла Мінкевіч

Было цяжка паверыць, што бліскучаму, адпаліраванаму аўтамабілю “Шэўрале”, выстаўленаму на некалькі дзён у Купалаўскім скверы, аж 73 гады! Але яшчэ цяжэй — уявіць, што на ім раз’язджаў першы народны паэт Беларусі.

— У Янкі Купалы гэтая машына з’явілася ў 1939 годзе, — расказала вучоны сакратар музея Ала Дражна. — Тагачасны першы сакратар ЦК КПБ Панцеляймон Панамарэнка замяніў ёю раней падараваную паэту савецкую “Эмку”. Менавіта на “Шэўрале” Купала ў чэрвені 41-га пакінуў палаючы Мінск, пераехаў спачатку ў Ляўкі, потым у Маскву, а пазней рушыў у эвакуацыю ў кірунку Казані.

Пасля смерці паэта ў 1942 годзе машына перайшла ва ўласнасць яго жонкі Уладзіславы Луцэвіч. Праз восем год яна перадала яе Дзяржаўнаму літаратурнаму музею Янкі Купалы. Спачатку экспанат выстаўляўся ў філіяле музея ў Вязынцы Маладзечанскага раёна, дзе нарадзіўся паэт, а з 1972 года — у Ляўках Аршанскага. Сюды паэт некалі прыязджаў на дачу. А восенню 2009 года “Шэўрале”, па ініцыятыве Міністра культуры Беларусі Паўла Латушкі, перавезлі ў Мінск для камп’ютарнага рамонту і кансервацыі.

Пасля экспанавання ў сталіцы адноўленае рарытэтнае аўто беларускага паэта зноў вярнулася ў гараж у Ляўкі. Навуковыя супрацоўнікі музея пакуль сумняваюцца, ці будзе Ку-

Купалаўскі аўтамабіль “Шэўрале” ў нашы дні ля музея паэта

палаўскае “Шэўрале” выстаўляцца ў іншых гарадах Беларусі. Усё ж перавозіць экспанат коштам сто тысяч еўра небяспечна.

Аўтамабіляў Chevrolet GA Master DeLuxe сышло з канвеера крыху больш за дзве тысячы. Толькі адзін з іх трапіў у Беларусь. І дастаўся менавіта Купалу. Народнаму паэту Беларусі, стваральніку новай беларускай літаратуры і літаратурнай мовы, песняру, які не пераставаў у шматлікіх вершах, паэмах і п’есах адстойваць права беларускага народа на самабытнасць.

Купала не толькі пісаў. Рэдагаваў першую беларускую газету “Наша ніва”, перакладаў творы А. Пушкіна, А. Міцкевіча, І. Крылова, М. Някрасава, працаваў ва Украінскай і Беларускай Акадэміях навук.

Так, імя Янкі Купалы ведае з дзяцінства кожны беларус. Яго можна сустраць не толькі ў школьных падручніках, энцыклапедыях і літаратурнаўчыных працах. У гонар песняра названы вуліцы гарадоў і вёсак Беларусі, бібліятэкі, школы, драматычны тэатр ў Мінску, Гродзенскі уні-

версітэт і іншае. Добра ведаюць Купалу і за мяжой. У Маскве, напрыклад, усталяваны помнік народнаму паэту Беларусі.

— На днях завітаў у музей грамадзянін ЗША, — прыгаворвае Ала Дражна. — Мы вырашылі, што ён прыйшоў паглядзець толькі рарытэтнае аўтамабіль. Аднак не — спецыяльна ў музей прыехаў. Каля дзвюх гадзін вывучаў экспанат, звязаны з жыццём і творчасцю нашага песняра: дзённікі, рукапісы, зборнікі, уласныя рэчы паэта... Вось такая нечаканая цікавасць...

На высокай ноце

Наталля Цітушкіна

Аркестр Гомельскай
філармоніі акампануе
знакамітым расійскім
тэнарам

Новую сумесную канцэртную праграму падрыхтавалі ўдзельнікі эстрадна-сімфанічнага аркестра Гомельскай абласной філармоніі пад кіраўніцтвам дырыжора Станіслава Шныра і лаўрэаты расійскай прэміі “Нацыянальны здабытак” артысты арт-праекта “Тэнары XXI стагоддзя”. Праграма прысвечана памяці Лучана Павароці.

Першыя канцэрты нядаўна адбыліся ў Рызе (Латвія). У маі гастролі пройдуць у Гомелі, Магілёве, Віцебску і Мінску, а таксама ў сталіцы Эстоніі Таліне.

“Тэнары XXI стагоддзя” — музычны арт-праект вядучых салістаў лепшых тэатраў Расіі. У праграме канцэрта гучаць сусветныя хіты XX стагоддзя, а таксама арты са

знакамітых аперэт “Лягучая мыш” Штрауса, “Доння Жуаніта” Зупэ, “Краіна ўсмяшак” Легара, “Прыгажуня з Порта” Бізэ.

Упершыню эстрадна-сімфанічны аркестр Гомельскай абласной філармоніі акампанавалі ўдзельнікам арт-праекта, калі яны выступалі ў гастролі ў Гомелі і буйных раённых цэнтрах вобласці ў верасні-кастрычніку мінулага года. Тады выступленне “Тэнары XXI стагоддзя” стала незабыўнай падзеяй музычнага года на Гомельшчыне. Не выпадкова ў гэтым годзе цікавасць да праекта гомельскія аматары вакальнага мастацтва праявілі задоўга да абвешчання даты канцэрта.

Дарэчы, у розныя гады артыстамі філармоніі былі знакаміты беларускі ансамбль “Сябры”, акадэміст Валеры Коўтун, сусветна вядомы джазмэн Эдзі Рознер, спявак і кампазітар Аляксандр Градскі. Тут пачыналася творчая кар’ера расійскага спевака Аляксандра Буйнова. Цяпер гонар філармоніі — эстрадна-сімфанічны аркестр, камерны хор і аркестр, інструментальны ансамбль “Лірыца”, віртуозны баяніст Трафім Анціпаў, спявачка, заслужаная артыстка Беларусі Галіна Паўлёнак, скрыпачка Таццяна Томсан, унікальны ў сваім родзе тэатр гульні і забаваў для дзяцей “Вырастайка”.

КРЫЖАВАНКА

Жыццёвы досвед

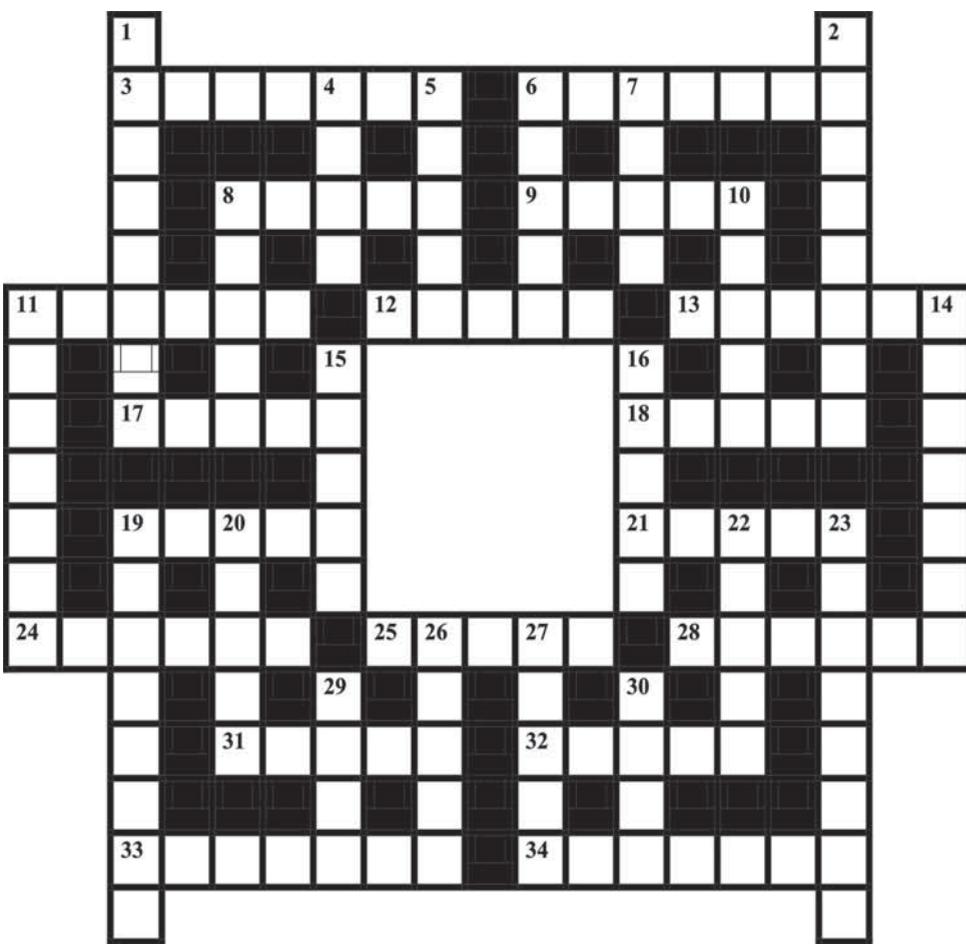
Па гарызанталі:

3. “Радзідзіна — нябачны...” Верш А. Грачанікава (“За ракою пыхкае АЭС. / Без людзей — нагорбіліся хаты”).
6. Пасудзіна з кнотам, якая запальваецца перад абразамі.
8. Воблака.
9. “Ты думаеш, ..., што сонца/ Твой гон супыняе? / Не, стронцый”. З верша Д. Бічэль-Загнетавай “У пары з Нёманам”.
11. Усталяваная рэпутацыя (састар., кніжн.).
12. Бабовая культура, якая менш за іншыя назапашвае радыеактыўныя рэчывы.
13. Суддзя, пасрэднік у спрэчках несудовага характару.
17. Райцэнтр на Гомельшчыне, дзе існуе мемарыял у памяць пра адселеныя вёскі.
18. Памост, на якім некалі адбывалася пакаранне.
19. “Ад чаго ты самотны, ...?”. Верш Э. Акуліна (“Я сумую па Белай Русі/ Дачарнобыльскай, чыстаросай”).
21. “...Радзімы”. Газета, якой у красавіку спаўняецца 55 гадоў. Віншуйце!
24. На судне — чалавек за штурвалам.
25. Цяжкая падзея (перан.).
28. Тое, што і мясаед.
31. Воінскае падраздзяленне, якое нясе службу.
32. “Зелечка ўзыйдзе тут серад ночы./ Стронцый у ... зялёнае ўсмокча”. З верша Д. Бічэль-Загнетавай “Цудадзейнасць”.
33. Дзеістае.... Высокаэфектыўныя аэразолі, якія выкарыстоўваліся авіяцыйна для прымушовага выпадзення радыеактыўных

ападкаў над тэрыторыяй Гомельшчыны і Магілёўшчыны.
34. Вялікі агонь (разм.).

Па вертыкалі:

1. Прафесія Герояў Савецкага Саюза Л. Цылянікава, У. Правіка, В. Кібянка, якія праявілі гераізм у першыя гадзіны ліквідацыі Чарнобыльскай катастрофы.
2. Дзень памінення продкаў, у які штогод з’язджаюцца ў адселеныя вёскі былыя жыхары.
4. “І здаецца, не ... твой “мірны”/ У глухіх ненажэрных катлах”. З верша А. Грачанікава “Ах, Чарнобыль”.
5. Напрамак дарогі, лініі.
6. Карэта на 4 месцы.
7. “... .. там у Зоне/ Засталася лялька Галя”. З верша А. Камароўскага “Чарнобыльская калыханка”.
8. Арманд... Амерыканскі грамадскі дзеяч і бізнесмен, які разам з доктарам Робертам Гейламан наведваў Чарнобыльскую АЭС адразу пасля катастрофы.
10. Устаноўленая мера чаго-небудзь.
11. “Халодны пот. Гарачы снег / І нехта ўлаў. А нехта збег,/ Хаваючы ...”. З верша Ул. Мазго “Не дапамог бядзе анёл”.
14. “Жураўліны...” Верш М. Мятліцкага, ураджэнца адселенай хойніцкай вёскі. (“На зямлі Прысожжа згубна, ціха,/ Цэзіем апалены Дняп”).
15. Спецыяльны шчыт з надпісамі для інфармацыі аб чым-небудзь.
16. Халодная калючая зброя.
19. “О мая шыпшы-

на”. Верш беларускага паэта Ул. Дубоўкі: сёлета яго 110-я ўгодкі.
20. “Чорны дым, нібы чорны...” З верша Э. Акуліна “Дым Айчыны — Чарнобыльскі дым”.
22. Субтрапічнае дрэва: японская мушмула.

23. П’еса-трагедыя расійскага пісьменніка і журналіста Ул. Губарава, прысвечаная Чарнобыльскай катастрофе.
26. Тоўстае палатно з пняккі або грубай ільняной пражы.
27. Засцерагальная накладка на

твар.
29. Расліна, якая ў вялікай колькасці назапашвае радыеактыўныя рэчывы.
30. Хімічны элемент, паліва для атамных электрастанцый.

Лявон Целеш,
г. Дзяржынск

Адказы на крыжаванку

1. Прысяга. 2. Радзіма. 3. Сцяжына. 4. Атам. 5. Траса. 6. Ландо. 7. Мама. 8. Камер. 9. Нёман. 10. Нормя. 11. Рэактар. 12. Памост. 13. Рэпутацыя. 14. Рэактар. 15. Цэзіем. 16. Халодная калючая зброя. 17. Райцэнтр. 18. Памост. 19. “О мая шыпшына”. 20. Чорны дым. 21. “Чорны дым, нібы чорны...”. 22. Лявон Целеш. 23. “Чорны дым, нібы чорны...”. 24. Судне. 25. Цяжкая падзея. 26. “Чорны дым, нібы чорны...”. 27. Грубая ільняная пражы. 28. Скорам. 29. “Чорны дым, нібы чорны...”. 30. Уран. 31. Воінскае падраздзяленне. 32. “Зелечка ўзыйдзе тут серад ночы...”. 33. Дзеістае. 34. “О мая шыпшына”.